

**Recenzja osiągnięcia naukowego dr Klaudii Cendy-Miedzińskiej
w postępowaniu habilitacyjnym w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie
nauki o bezpieczeństwie**

1. Podstawa przygotowania recenzji

Podstawa formalna sporządzenia recenzji:

- decyzja Rady Doskonałości Naukowej (RDN) dotyczącej wyznaczenia mnie jako recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym dr. Klaudii Cendy-Miedzińskiej. Postępowanie wszczęto 28 lutego 2022 r., w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie – nauki o bezpieczeństwie.
- uchwała Rady Dyscypliny Naukowej „Nauki o Bezpieczeństwie” Wojskowej Akademii Technicznej podjętej na posiedzeniu w dniu 21 września 2022 r., powołano mnie w skład komisji habilitacyjnej w przedmiotowym postępowaniu.

Podstawą prawną oceny osiągnięć naukowych Kandydatki ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego jest art. 221 ust. 8 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 poz. 478), a w zakresie kryteriów branych pod uwagę przy tej ocenie – art. 219 ust. 1 pkt 2 wspomnianej ustawy.

1. Sylwetka Habilitantki

Dr Klaudia Cenda-Miedzińska jest absolwentką studiów pedagogicznych w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie (1999 r.). Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki uzyskała w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie (2004 r.). Ukończyła także studia podyplomowe w zakresie *Prawa i wolności człowieka* w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk i Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w Warszawie (2009 r.).

Habilitantka aktywność zawodową rozpoczęła na stanowisku asystenta w Dziale Promocji Zdrowia Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Krakowie (1999 – 2001). W latach 2001 – 2007 zdobywała doświadczenie dydaktyczne i naukowe w Wyższej

Szkole Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, początkowo na stanowisku asystenta, a następnie adiunkta. Od 2007 r. jest zatrudniona w Uniwersytecie Pedagogicznym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, na stanowisku adiunkta w Instytucie Nauk o Bezpieczeństwie.

2. Ocena monografii jako głównego osiągnięcia naukowego

Habilitantka wskazała monografię pt.: *Wpływ konfliktu zbrojnego na bezpieczeństwo dzieci w Islamskiej Republice Afganistanu w latach 2004-2014* jako osiągnięcie, o którym mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2b Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2020 r. poz. 85 i 374) opublikowane przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, ss. 321. ISBN 978-83-808 4-279-3

Strukturę monografii stanowią: wstęp, cztery rozdziały, podsumowanie i wnioski końcowe, bibliografia oraz spis map, rycin, schematów, wykresów i tabel.

We wstępie Habilitantka niewiele uwagi poświęca osadzeniu bezpieczeństwa w kategoryzacjach definicyjnych, czy szerzej teoretycznych założeniach naukowych, a samo znaczenie tego terminu jest w wielu przypadkach trywializowane. Trudno zgodzić się ze stwierdzeniem zawartym w drugim zdaniu we wstępie monografii, iż bezpieczeństwo oznacza wolność od wszechobecnych zagrożeń. Powyższe rozumienie bezpieczeństwa podlega korekcie w przytoczonej w dalszej części definicji na podstawie *Human Development Report 1994* zakładającej, że bezpieczeństwo jest wolnością od zagrożeń chronicznych.

Warto podkreślić, że opis i definiowanie problemów bezpieczeństwa we wstępie, a kluczowych w perspektywie zagadnień podejmowanych w obszarze badań nauk o bezpieczeństwie zostało zredukowane do strony jedenastej rozprawy habilitacyjnej.

Sceptycyzm i ostrożność recenzenta w kwestii rozumienia przez Habilitantkę podmiotowej istoty bezpieczeństwa, a także osadzenie go w przedmiocie badań dyscypliny naukowej, w której chciałaby się habilitować, budzi jeden z nielicznych fragmentów monografii habilitacyjnej dotyczących *sensu stricto* tego terminu. Habilitantka stwierdza, iż „w literaturze przedmiotu istnieje wiele definicji bezpieczeństwa uwzględniających specyfikę danej dyscypliny naukowej. Dla wielu z nich znamienne jest fakt, że odnoszą się do konkretnego podmiotu: jednostki, grupy, organizacji, państwa” (s. 12). Powyższa konstatacja Habilitantki wskazuje, że w istocie rzeczy, problematyka związana *in expressis verbis* z obszarem przedmiotowym nauk o bezpieczeństwie zostaje zepchnięta na margines naukowych refleksji zawartych w monografii. Powyższa ocena ma swoje umocowanie w braku definicji bezpieczeństwa dziecka, jako podmiotu wpływu determinantów kreowanych

przez konflikt zbrojny. Dużo więcej uwagi i wysiłku poznawczego Habilitantka poświęca, szczególnie w aspekcie prawnym, zdefiniowaniu dziecka oraz osoby nieletniej.

Habilitantka we wstępie wskazała na zastosowanie metody monograficznej w realizowanych przez siebie badaniach. Nasuwa się pytanie: czy zastosowanie tej metody w kontekście przyjętego podmiotu referencyjnego - dzieci jest adekwatne w procesie poszukiwania odpowiedzi na postawione pytania problemowe? Należy podkreślić, że metoda monograficzna stosowana w naukach społecznych, ze względu na swoistą elastyczność, a także wszechstronność w badaniach nad uwarunkowaniami danego podmiotu bądź zjawiska jest poznawczo wartościowa. Dzięki tej metodzie można badać skomplikowane zjawiska społeczne o zróżnicowanych uwarunkowaniach przyczynowych, geograficznych, społecznych, politycznych, kulturowych i innych. W tym wymiarze w kontekście podjętego problemu dobór metody monograficznej przez Habilitantkę jest trafny. Istotą tej metody są badania jakościowe, chociaż wcześniej wspomniana cecha elastyczności tej metody nie wyklucza badań ilościowych jako wspierających w formułowaniu możliwie pełnych wniosków z badań. Metoda monograficzna ma zastosowanie w badaniach ukonkretnionych obiektów, które charakteryzują się pewną ciągłością i powtarzalnością zjawisk. Socjolog Jan Lutyński stwierdza, iż „wyjaśniając jakiś fakt czy proces, trzeba się (...) odwoływać do różnych układów, których elementami są różne zjawiska. W tej sytuacji przy wyjaśnianiu zjawisk ważną rolę muszą pełnić studia monograficzne takich obiektów, w których układy te są względnie jednolite, m. in. monograficzne studia społeczności lokalnych, zwłaszcza niewielkich. Nasuwa się wątpliwość czy ogół populacji dzieci w Afganistanie może stanowić właściwy przedmiot badań przy pomocy metody monograficznej. Z punktu widzenia podejścia badawczego spójnego z założeniami metody monograficznej należało wybrać określoną reprezentatywną społeczność lokalną, na bazie której można by wykrywać i badać związki pomiędzy konfliktem zbrojnym a sytuacją dzieci w Afganistanie. Użycie terminu „sytuacja” w poprzednim zdaniu zamiast zastosowanego w tytule monografii terminu „bezpieczeństwo” nie jest przypadkowe. W moim przekonaniu powyższa substytucja terminologiczna nie zmienia znaczeniowego sensu tytułu recenzowanej monografii. Brak w pracy koniecznego fundamentu teoretycznego, pojęciowego oraz metodologicznego w naukowym badaniu problemów bezpieczeństwa, implikuje łatwość z jaką można dokonać takiej substytucji. Pozostałe zastosowane przez Habilitantkę metody naukowe tj. metoda oparta na dokumentach oraz analiza porównawcza są poprawne.

Zawarte we wstępie monografii założenia metodologiczne budzą wątpliwości formalne. Zgodnie z tytułem rozprawy należy sądzić, iż przedmiotem badań jest

bezpieczeństwo dzieci, jego kontekstów społecznych, prawnych i politycznych w warunkach konfliktu zbrojnego w Afganistanie w latach 2004-2014. Cel badań, zgodnie z założeniami metodologicznymi powinien być skorelowany z przedmiotem badań i mieścić się w jego obszarze. Habilitantka formułuje następujący cel badań: ukazanie poważnych naruszeń wobec dzieci podczas konfliktu zbrojnego oraz polityki rządu Afganistanu. Przestrzeń poznawcza (badawcza) zawarta w tytule rozprawy nie jest spójna z celem badań. Po pierwsze kategoria bezpieczeństwa dzieci nie wyczerpuje zagadnienia poważnych naruszeń. Po drugie Autorka redukuje konflikt zbrojny do polityki rządu Afganistanu i jej skutków na sytuację dzieci. Po trzecie nasuwa się pytanie czy na etapie przyjętych założeń metodologicznych (z wyłączeniem hipotez) uprawniona jest identyfikacja poważnych naruszeń wobec dzieci? Skoro celem jest ukazanie „poważnych naruszeń”, to już we wstępnej fazie badań wyklucza się inne rodzaje wpływu. Powyższe uwagi natury metodologicznej wzmacniane są przez sformułowanie celów szczegółowych w postaci pytań. Ponadto zakres przedmiotowy tych celów wykracza poza zakres celu głównego.

Warto podkreślić zaprezentowany we wstępie szczegółowy opis źródeł, precyzję w ich interpretowaniu i aplikowaniu do struktury rozprawy. W katalogu założeń metodologicznych brakuje głównego problemu badawczego oraz problemów szczegółowych orientujących przedsięwzięcie poznawcze.

W rozdziale pierwszym Habilitantka przedstawiła ogólną sytuację polityczną i militarną Afganistanu, która stanowił tło dla prób aplikowania postanowień konferencji międzynarodowych oraz prawnych inicjatyw wewnętrznych, między innymi w celu poprawy sytuacji dzieci. Znaczną część treści rozdziału zajmuje opis inicjatyw organizacji zajmujących się położeniem dzieci w Afganistanie. Problem sytuacji dzieci w obliczu konfliktu zbrojnego, głównie jest zredukowany do opisu postulatów organizacji międzynarodowych w ramach manifestu dziecięcego (Framework for Action), którego celem miała być ogólnie rozumiana poprawa sytuacji dzieci w Afganistanie, w tym zapewnienie potrzeb fizjologicznych, dostęp do edukacji, ochrona przed przemocą i inne. Kwestie podniesione w rozdziale I oscylują wokół problemów będących przedmiotem badań nauk o polityce, socjologii, czy też w obszarze polityki społecznej oraz prawa humanitarnego.

Habilitantka podkreśla, że konfliktem nie jest spór powstały w sytuacji przeciwstawnych zdań, powoduje on jednak ryzyko przerodzenia się w rywalizację. Należy jednak podkreślić, że rywalizacja sama w sobie nie jest negatywnym zjawiskiem, nie wynika z jakiegoś ryzyka, zamiaru osłabienia przeciwnika, ale stanowi elementarny składnik relacji międzynarodowych oraz dążenia poszczególnych jednostek politycznych do realizacji swoich

interesów. Wątpliwości natury formalnej budzi dysproporcja w objętości rozdziału, w którym podrozdział dotyczący definiowania konfliktu zbrojnego zajmuje jedynie cztery strony (24-28), natomiast podrozdział traktujący o konflikcie zbrojnym w Afganistanie obejmuje pięćdziesiąt stron.

Rozdział drugi jest deskrypcją sytuacji dzieci afgańskich postrzeganej przez pryzmat wyszczególnionych przez Autorkę sześciu poważnych naruszeń wobec dzieci podczas konfliktu zbrojnego. Wartość poznawcza treści rozdziału tkwi w wyspecyfikowaniu zagrożeń, jakie dotyczą dzieci w Afganistanie. Warto przy tym dodać, że użycie przymiotnika „poważnych” zakłada subiektywnie ujęte stopniowanie naruszeń. Zatem na zasadzie implikacji należy przyjąć, że inne naruszenia wobec dzieci są mniej poważne, np. problem niedożywienia. Interesująca poznawczo jest analiza zjawiska rekrutacji dzieci do sił zbrojnych, występującego zwłaszcza w Afganistanie. Autorka trafnie uwypukla sytuację wykorzystania dzieci do wszelkiego rodzaju działań na rzecz uzbrojonych grup bojowników w różnym charakterze. Powyższe zjawisko jest często legitymizowane przez kulturę i obyczajowość różnych grup etnicznych zamieszkujących terytorium Afganistanu i poza nim. Akty prawa traktujące o ochronie dzieci wywodzą się głównie z prawa międzynarodowego i są konfrontowane z kulturą oraz wiarą religijną. Autorka słusznie zauważa, że fakt ratyfikacji przez rząd Afganistanu aktów prawa międzynarodowego nie oznacza, iż zapisy tych aktów są w praktyce transponowane na grunt krajowy. Dodatkowym utrudnieniem jest autonomia grup zbrojnych, nie uznających jurysdykcji prawa krajowego, bynajmniej w zakresie unormowań prawnych dotyczących ochrony dzieci. Autorka trafnie akcentuje ten wątek wspominając o przewadze pryncypiów religijnych nad prawnymi. Problem ten dotyczy np. dzieci szkolonych do wykonywania zamachów samobójczych. Na uwagę zasługuje podniesiony przez Habilitantkę problem indoktrynacji religijnej dzieci, kształtowania ich konformistycznych postaw, zachowań i gotowości do poświęcenia życia w imię religijnie legitymizowanych interesów grup terrorystycznych. Na uwagę zasługuje również zaakcentowany problem demobilizacji i integracji dzieci żołnierzy.

Warto podkreślić, że brak przyjętej definicji bezpieczeństwa podmiotu jakim jest dziecko prowadzi w dalszych częściach monografii do swobodnego stosowania tego terminu obok zjawiska łamania praw dziecka, które to kategorie Habilitantka różnicuje. Przykładem jest następujący fragment w trzecim rozdziale (s. 151): „Konflikt zbrojny w Afganistanie jest przyczyną śmierci i okaleczenia dzieci, wpływa na rekrutację lub wykorzystywanie dzieci jako żołnierzy, generuje przemoc seksualną (...) Dopuszczanie się tego rodzaju czynów stanowi zagrożenie bezpieczeństwa i łamanie praw dziecka stanowiących prawem

międzynarodowym”. Należy dodać, że łamanie praw dziecka skutkuje zakłóceniem jego harmonijnego trwania i ogranicza perspektywy rozwojowe, a zatem dekonstrukcyjnie wpływa na proces kształtowania bezpieczeństwa tego podmiotu.

Rozdział czwarty zawiera charakterystykę polityki rządu Afganistanu względem naruszeń wobec dzieci podczas konfliktu zbrojnego. Wartość poznawczą ze względu na przedmiot badań przedstawia analiza procesu demobilizacji i reintegracji dzieci żołnierzy. Habilitantka podkreśla, że projekt demobilizacji dzieci żołnierzy i społeczno-ekonomicznej reintegracji młodzieży był w zasadzie jedynym projektem poświęconym dzieciom. Wartość merytoryczna rozdziału tkwi w analizie czynników *stricte* prawnych, szerzej normatywnych, ale także kulturowych (obyczajowych i religijnych). Na uwagę zasługuje uwypuklenie zjawiska zderzania się sfery normatywnej i kulturowej w przestrzeni społeczno-politycznej Afganistanu. W gruncie rzeczy, jak słusznie konstataje Habilitantka, dezintegruje to często proces praktycznej implementacji ustanowionego prawa. Autorka w podrozdziale dotyczącym demobilizacji i reintegracji dzieci wskazuje na brak inicjatywy rządu afgańskiego w odniesieniu do zwalniania i dostosowywania dzieci do warunków życia w społeczeństwie afgańskim. Powyższy fakt prowadzi Autorkę do dwóch spolaryzowanych konstatacji. Pierwsza świadczy o słabości rządu z powodu niechęci i obojętności wobec losu dzieci żołnierzy, druga wskazuje na *sensu stricto* siłę polityki władz ze względu na to, iż dzieci żołnierze zasilają szeregi afgańskiej policji. W moim przekonaniu mobilizacja dzieci do formacji policyjnej nie jest objawem siły władzy politycznej, a raczej redukuje status rządu do poziomu grup zbrojnych pod wodzą lokalnych watażków. Habilitantka koreluje słabość władz Afganistanu w przedmiotowej kwestii z brakiem koncepcji, praktycznych działań, czy obojętnością, z kolei siła władzy politycznej rozumiana jest w kategorii gotowości oddziałów zbrojnych do stosowania przemocy. Między słabością i siłą brak jest znaczeniowej spójności – słabość to zaniechanie i obojętność, siła to dzieci gotowe do działania w szeregach policji (s. 201). Analizując podejmowane inicjatywy na rzecz ochrony dzieci przed przemocą seksualną Habilitantka słusznie uwypukliła wątek dominacji obyczaju i tradycji w afgańskiej przestrzeni społecznej. Obyczajowość i tolerancja wobec negatywnych zachowań względem dzieci stanowią barierę w realnej aplikacji norm prawnych chroniących dzieci przed przemocą seksualną.

Pozytywny walor monografii stanowi podrozdział dotyczący dostępu dzieci do edukacji. Autorka uwypukliła z jednej strony wysiłki rządu afgańskiego na rzecz rozwoju systemu edukacyjnego, z drugiej ograniczenia i czynniki hamujące dostęp i upowszechnianie edukacji wśród dzieci i młodzieży, w tym przede wszystkim religijne, ideologiczne,

polityczne, ale także ograniczenia przez deficyty bezpieczeństwa i słabo rozwiniętą infrastrukturę szkolną. Kolejny podrozdział w rozdziale czwartym budzi wątpliwości z zakresu przyjętej w naukach o bezpieczeństwie klasyfikacji podmiotowej i przedmiotowej. Habilitantka sformułowała następujący tytuł: „bezpieczeństwo zdrowia”. Powyższe wyrażenie uwypukla aspekt podmiotowy bezpieczeństwa, a zatem *in expressis verbis* zdrowie jawi się tu jako podmiot bezpieczeństwa. Sytuując termin bezpieczeństwo w kategorii podmiotowej, należy go połączyć z zaimkiem *kogo*. Zatem z kim, nie z czym jako podmiotem można zestawiać termin bezpieczeństwo, np. bezpieczeństwo człowieka, grupy społecznej, narodu itd. Należy podkreślić, że powyższa uwaga wpisuje się w ciąg krytycznych konstatacji dotyczących wskazanych publikacji naukowych, uzasadniających brak teoretycznego przygotowania Habilitantki z zakresu teorii bezpieczeństwa, ontologicznych i epistemologicznych podstaw bezpieczeństwa podmiotów i bezpieczeństwa w wymiarze przedmiotowym.

W podsumowaniu monografii Habilitantka zawarła wnioski, które zostały w głównej mierze sformułowane we wcześniejszych częściach dzieła. Zarysowane wcześniej uwagi co do stosowania potocznej proweniencji terminu bezpieczeństwo i jego desygnatów oraz swobodnej substytucji znajdują potwierdzenie w pierwszym zdaniu końcowej części monografii: „Dekada konfliktu zbrojnego w Afganistanie odcisnęła ogromne piętno na sytuacji dzieci” (s. 263).

Uwagi krytyczne dotyczące usytuowania monografii w obszarze poznania naukowego właściwego naukom o bezpieczeństwie odnoszą się także do bibliografii. Habilitantka przy opracowaniu dzieła nie sięgnęła (z wyjątkiem trzech pozycji zwartych) do bogatego już polskiego dorobku w dyscyplinie - nauki o bezpieczeństwie, zarówno w aspektach dotyczących bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa międzynarodowego, teorii konfliktów zbrojnych, bezpieczeństwa kulturowego, a także problematyki bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego.

Lektura monografii rodzi uwagi krytyczne co do zasadności usytuowania jej w obszarze dyscypliny nauk o bezpieczeństwie. Należy podkreślić, że już tytuł rozprawy, zawierający kategorię bezpieczeństwa dzieci, jest swoistym zawężeniem, które z założenia przynajmniej semantycznego ma mieścić się w przestrzeni poznawczej nauk o bezpieczeństwie, w istocie rzeczy dotyczy każdego aspektu sytuacji dzieci, od zapewnienia potrzeb fizjologicznych po potrzeby afiliacji i samorealizacji. Habilitantka nie precyzuje dość swobodnie stosowanego w treści pojęcia bezpieczeństwa, zatem otwiera to przestrzeń do formułowania nieograniczonej liczby interpretacji uwarunkowań egzystencji dzieci w

przedstawionym kontekście czasowym i przestrzennym. Należy podkreślić, że samo stosowanie terminu bezpieczeństwo w ujęciu uniwersalistycznym i praktycznym, tj. np. bezpieczeństwo dzieci nie jest jednoznaczne z poruszaniem się badacza w granicach teorii naukowej w dyscyplinie nauk o bezpieczeństwie. Sytuacje społeczną, ekonomiczną, edukacyjną dzieci można rozpatrywać w różnych perspektywach przedmiotowych, także w toku analizowania skutków konfliktu zbrojnego, czy też określonej sytuacji politycznej, w obszarze prawa humanitarnego.

Kluczowy dla problematyki głównego osiągnięcia Habilitantki termin bezpieczeństwo człowieka (human security) nie jest wystarczająco zdefiniowany. Autorka przywołuje cztery ogólne definicje, nie sięgając przy tym do bogatej polskiej literatury w tym obszarze badań, choćby z zakresu bezpieczeństwa personalnego. Problem badawczy, który powinien stanowić oś rozważań Autorki jest znacząco zmarginalizowany. Analogiczna sytuacja dotyczy teoretycznej analizy, a raczej jest braku, w odniesieniu do pojęcia bezpieczeństwa dzieci. W treści rozprawy nie odnalazłem kluczowego elementu, wynikającego z podjętej problematyki, to jest zdefiniowania lub też próby syntetycznego ujęcia kategorii bezpieczeństwa dzieci. Rodzi zatem się pytanie: jakie desygnaty kryją się za pojęciem bezpieczeństwa odniesionego do dziecka? Autorka bazuje na określonych, w dużej mierze domyślnych założeniach, bądź rozumieniu bezpieczeństwa dzieci w potocznej przestrzeni komunikacyjnej.

Ogólny konstrukt monografii opiera się na umiejętnym zestawieniu źródeł i ich interpretacjach oraz analizach porównawczych. Dzieło ma charakter relacyjny, reporterski, zawiera szereg danych statystycznych, opisów raportów, a zarazem w dużej mierze pozbawione jest syntez ukonkretniających proces kształtowania bezpieczeństwa dzieci, szczególnie z ich punktu widzenia, brakuje także autorskich koncepcji teoretycznych i ich praktycznych aplikacji, wnoszących znaczny wkład w rozwój dyscypliny – nauki o bezpieczeństwie. Przywoływane przepisy prawa, dane statystyczne, zestawienia, opisy powinny być podstawą do teoretycznych analiz, konstruowania określonych konstatacji autorskich, powinny pełnić rolę pomocniczą w opracowaniu oryginalnej koncepcji, modelu. Habilitantka przytacza szereg przykładów zagrożeń, które oddziałują na dzieci w warunkach konfliktu zbrojnego. Wskazuje na kulturową specyfikę Afgańczyków, nie podejmuje jednak wysiłku zbudowania autorskiej koncepcji kształtowania bezpieczeństwa dzieci w uwarunkowaniach społecznych, a przede wszystkim kulturowych (politycznych) tego kraju, uwzględniających różnice aksjologiczne i nieuchronne skutki zderzania się wartości „kultury zachodniej” i świata islamu. W tym kontekście rodzi się pytanie: w jakim stopniu realne skutki konfliktu zbrojnego wpłynęły na procesy rozwojowe dziecka w sferze psychicznej,

duchowej, emocjonalnej oraz co należy zrobić aby stopień oddziaływania tych skutków zminimalizować? Przytaczanie w treści recenzowanej monografii zdarzenia, przykłady negatywnego oddziaływania na dzieci zagrożeń generowanych przez nasycone konfliktami społecznymi otoczenie nie wyczerpują poznawczego namysłu nad problemem bezpieczeństwa dzieci w warunkach konfliktu zbrojnego, szczególnie w ujęciu pogłębionej securitologicznej refleksji teoretycznej. Namiastkę tego typu analiz, aczkolwiek osadzonych głównie na gruncie nauk prawnych, stanowią krótkie wnioski kończące poszczególne podrozdziały.

Treść monografii stanowi zestawienie wielu aktów prawnych, konwencji, postanowień, strategii rozwojowych, co prawda łączonych w określony ciąg logicznego wywodu oraz w niekiedy mniejszym bądź większym stopniu odnoszących się konkretnie do sytuacji dzieci. Nie odnalazłem jednak w treści rozprawy teoretycznych podstaw bezpieczeństwa podmiotów (dzieci), a konkretnie bezpieczeństwa personalnego. Wymiar polityczno-instytucjonalny, który w pracy zdecydowanie dominuje, powinien być jednym z kilku czynników determinujących sytuację dzieci rozpatrywaną z pozycji kształtowania bezpieczeństwa personalnego i strukturalnego. Przydatnym zbiorem danych mogłyby być wyniki badań empirycznych przeprowadzonych wśród dzieci, rodziców, nauczycieli, ale także zaakcentowanie specyfiki relacji społecznych w strukturze plemiennej.

Deficyt teoretycznych rozważań z zakresu nauk o bezpieczeństwie pogłębia powierzchowne zdefiniowanie pojęcia bezpieczeństwa. Jak wcześniej wspomniałem, Habilitantka nie sięgnęła do bogatej rodzimej literatury oscylującej wokół problemów bezpieczeństwa narodowego, bezpieczeństwa państwa, bezpieczeństwa militarnego, edukacji dla bezpieczeństwa, teorii konfliktów zbrojnych, czy bezpieczeństwa personalnego.

Należy podkreślić relacyjną jednostronność w podejściu do problemu bezpieczeństwa podmiotów (dzieci). Obszar badawczy w istocie rzeczy nie jest osadzony w teorii nauk o bezpieczeństwie. Brakuje w monografii analiz komparatystycznych, ujęć holistycznych, wykraczających poza monistyczne zestawienia aktów prawnych i innych dokumentów normatywnych. Dominujące w treści ujęcia syntetyczne w przeważającej mierze z dziedziny praw człowieka, prawa humanitarnego, odnoszące się do działań UNESCO, nie zawierają szerszej analizy uwzględniającej dość już bogaty dorobek nauk o bezpieczeństwie.

Wartością rozprawy jest wyartykułowany, choć z moim przekonaniem, w niewystarczającym stopniu, pierwiastek kulturowy, w tym „kulturowa różnica gatunkowa” ukazująca specyfikę przestrzeni społecznej i politycznej Afganistanu na tle „kultury zachodniej”. Właściwa identyfikacja wpływu konfliktu zbrojnego w Afganistanie na

bezpieczeństwo dzieci powinna uwzględniać nie tylko wymiar prawny, polityczny i kulturowy, ale także personalny, jednostkowy, możliwy do poznania przy pomocy badań jakościowych, uwzględniających perspektywę podmiotu. Akcentowanie płaszczyzny normatywnej i instytucjonalnej nie jest wystarczającym zabiegiem poznawczym, aby osiągnąć cel jaki sobie postawiła Habilitantka. Wiele wątków zawartych w treści rozprawy jest ważnych z pozycji badań nad bezpieczeństwem podmiotów, jednak muszą one być wprzęgnięte w uformowane już na gruncie nauk o bezpieczeństwie syntezy z zakresu oddziaływania konfliktów zbrojnych na trwanie określonych podmiotów, istoty wojen, czynników negatywnych i pozytywnych, metod i procesów, systemów bezpieczeństwa, kryteriów trwania, przetrwania i rozwoju.

Zarazem powyższe krytyczne wnioski nie umniejszają wagi, a także celowości badań nad sytuacją dzieci podczas konfliktu zbrojnego. W moim przekonaniu jest to zagadnienie niezwykle ważne, szczególnie z punktu widzenia praktycznej aplikacji praw człowieka, poprawy sytuacji dzieci w szerokim holistycznym zakresie: socjalnym, edukacyjnym, społecznym i prawnym. Warto docenić wysiłek poznawczy jaki Habilitantka wniosła w zakresie wzbogacenia i spopularyzowania podjętej problematyki na gruncie polskich badań. Chociażby wniesiony trud w dotarcie do wielu źródeł, pozycji bibliograficznych, dokumentów świadczy o osobistym zaangażowaniu się Habilitantki w proces poznania naukowego. Warto także uwypuklić motywacje Autorki przebijające się w treści monografii do podejmowania działań na rzecz poprawy sytuacji dzieci w Afganistanie.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego i publikacyjnego oraz współpracy międzynarodowej

Dorobek naukowy Habilitantki oprócz osiągnięcia, o którym mowa w art. 219 ust. 1. pkt 2 ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668) stanowią następujące publikacje:

- Monografie naukowe – 2;
- Redakcje naukowe (współredaktor) – 2;
- Rozdziały w monografiach naukowych – 28;
- Artykuły w czasopismach naukowych – 12;
- Artykuły w materiałach pokonferencyjnych – 3;
- Hasła w monografiach – 18;
- Sprawozdanie w czasopiśmie – 1.

Dorobek Pani dr Klaudii Cendy-Miedzińskiej jest spójny tematycznie i merytorycznie z monografią wskazaną jako główne osiągnięcie i mieści się w obszarze badań głównie z zakresu praw człowieka, prawa humanitarnego i jego literalnych oraz praktycznych odniesień do kwestii ochrony praw dzieci. Niewątpliwą zaletą dorobku publikacyjnego jest jego spójność, a także ciągłość zainteresowań naukowych Habilitantki. Niestety uwagi krytyczne podniesione w ocenie głównego osiągnięcia, a wynikające z konieczności osadzenia dorobku w obszarze badań w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, pozostają aktualne. Powyżej zasygnalizowana zbyt daleko idąca dowolność w stosowaniu terminu bezpieczeństwo, które Habilitantka w moim przekonaniu zapożycza z języka potocznego, co w ujęciu badań naukowych w przedmiotowej dyscyplinie jest nieodpowiednim zabiegiem. Przykładem jest artykuł pt. *Bezpieczeństwo fizyczne a prawa dzieci*, (Cenda – Miedzińska K., *Bezpieczeństwo fizyczne a prawa dzieci*, [w:] *Edukacja dla bezpieczeństwa wobec wyzwań współczesności*, Kwiasowski Z., Cenda – Miedzińska K. (red.), Wyd. Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2012, s. 170-194), w którym Habilitantka dokonuje analizy zjawiska przemocy fizycznej wobec dzieci. W artykule występuje semantycznopochodna analogia pomiędzy przemocą fizyczną a bezpieczeństwem fizycznym. Warto nadmienić, że pojęcie bezpieczeństwa fizycznego jest elementem raczej języka potocznego i odnosi się najczęściej do ochrony obiektów, pomieszczeń, infrastruktury, a także personelu stanowiącego fizyczną ochronę danego obiektu. Powyższy błąd metodologiczny potwierdza wcześniej sformułowaną przeze mnie tezę, że stosowanie pojęcia bezpieczeństwa w określonych kontekstach przedmiotowych nie oznacza, iż dorobek naukowy mieści się w polu badawczym nauk o bezpieczeństwie.

Uogólniając ocenę dorobku dr Klaudii Cendy-Miedzińskiej należy podkreślić, że większość publikacji oscyluje wokół problematyki praw człowieka, w tym przede wszystkim praw dziecka. W przeważającej mierze treść monografii, rozdziałów w monografiach czy artykułów naukowych stanowią analizy systemów prawnych w wybranych krajach, praktyki przestrzegania norm prawnych, akcentowanie praw podmiotów podlegających ochronie i powinności oraz obowiązki decydentów politycznych w zakresie aplikacji analizowanych norm prawnych. Habilitantka w wielu konkluzjach swoich publikacji podnosi problem polaryzacji pomiędzy literą prawa a praktyką jego przestrzegania. W moim przekonaniu nie są to wnioski nowatorskie. Postulat zgodności praktyki z teorią w tym przypadku praktyki życia społecznego w systemie instytucjonalnym państwa i struktur międzynarodowych z teorią normatywną prawa humanitarnego, praw człowieka nie jest odkrywczy, a raczej wpisuje się w ogólny rozdzwitek między teorią i praktyką. Powyższa ocena nie dyskredytuje

dorobku Habilitantki jako takiego, ale stanowi krytyczne zestawienie z teorią i obszarem badań nauk o bezpieczeństwie. Warto podkreślić, iż część publikacji Habilitantki została wydana w języku angielskim (14).

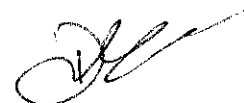
Informacje naukometryczne:

1. Informacja o punktacji Impact Factor wg listy Journal Citation Reports (JCR) – 0
2. Informacja o liczbie cytowań publikacji wnioskodawcy – 11
3. Informacja o posiadanym indeksie Hirscha – wg Google Scholar: 2
4. Informacja o liczbie punktów MNiSW – 733.

Habilitantka aktywnie brała udział w 24. konferencjach międzynarodowych i krajowych, była członkiem komitetów organizacyjnych w trzech międzynarodowych konferencjach naukowych. Jest sekretarzem komitetu redakcyjnego czasopisma „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, Studia de Securitate”, Wyd. Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie (40 pkt na liście czasopism).

Habilitantka w okresie od 15 kwietnia do 30 czerwca 2021 roku odbyła staż naukowy na Wydziale Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie. Pełniła funkcję promotora pomocniczego na Wydziale Zarządzania i Dowodzenia Akademii Obrony Narodowej.

Oceniając dorobek Habilitantki w zakresie współpracy międzynarodowej należy zwrócić uwagę na jej doświadczenie aktywność w tym obszarze. Habilitantka realizowała zajęcia dydaktyczne w języku angielskim w ramach programu Erasmus na uczelniach w Turcji i Grecji. Na uwagę zasługuje aktywność w zakresie przygotowywania i realizowania międzynarodowych projektów badawczych: Sustainable Integration for Afghan Women in the European Labour Market, LabCon – A knowledge laboratory for the use of new ICT finansowanego z programu Erasmus+. Ponadto Habilitantka uczestniczyła w dwóch programach europejskich (Nachhaltige Integration: Migranten werden Unternehmer oraz Sustainable Integration for Afghan Women in the European Labour Market), a także zrealizowała pięć indywidualnych projektów badawczych w ramach badań statutowych Instytutu Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. W okresie od 25 do 29 września 2017 roku Habilitantka zdobywała doświadczenie dydaktyczne i naukowe w Roma Tre University w Rzymie. Ponadto Habilitantka współpracuje z Wydziałem Stosunków Międzynarodowych Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki.

4. Ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego i organizacyjnego

Dr Klaudia Cenda-Miedzińska zdobywała doświadczenie i umiejętności dydaktyczne realizując wykłady, ćwiczenia i konwersatoria ze studentami kilku kierunków studiów, w tym: jednolitych pięcioletnich (Pedagogika), studiach I stopnia (Bezpieczeństwo Narodowe, Bezpieczeństwo Państwa, Bezpieczeństwo Międzynarodowe, Pedagogika), II stopnia (Bezpieczeństwo Narodowe, Bezpieczeństwo Państwa, Pedagogika), a także na studiach podyplomowych (Edukacja dla Bezpieczeństwa).

Habilitantka wypromowała 62 licencjatów i 31 magistrów, a także sprawowała opiekę naukową nad 23 studentami seminarium projektowo-badawczego studiów podyplomowych Edukacja dla bezpieczeństwa. Recenzowała ponad 130 prac licencjackich i magisterskich.

Należy zwrócić uwagę na organizacyjne zaangażowanie Habilitantki. Pełniła funkcję Kierownika Studiów Podyplomowych Edukacja dla Bezpieczeństwa w Instytucie Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie w latach 2010 – 2017. Była także współautorką programu studiów I stopnia Civil Education w j. angielskim. W latach 2010 – 2012 pełniła funkcję koordynatora ds. wdrażania Procesu Bolońskiego, a także funkcję koordynatora ds. jakości kształcenia na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe i Pedagogika. W 2020 roku została powołana na stanowisko Sekretarza Naukowego Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Pedagogicznego oraz członka Prezydium Wydziału Nauk Społecznych.

5. Wniosek końcowy

Zgodnie z art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478), stopień doktora habilitowanego nadaje się osobie, która:

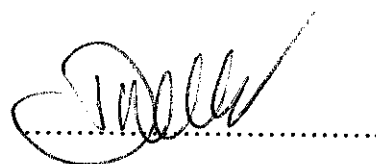
- 1) posiada stopień doktora;
- 2) posiada w dorobku osiągnięcia naukowe albo artystyczne, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, w tym co najmniej jedną monografię naukową wydaną przez wydawnictwo, które w roku opublikowania monografii było ujęte w wykazie wydawnictw sporządzonym przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki;
- 3) wykazuje się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

W przedmiotowym postępowaniu habilitacyjnym nie wszystkie wymienione warunki zostały spełnione.

Przedstawiona przez Habilitantkę monografia jako główne osiągnięcie naukowe powinna zawierać sformułowanie i rozwiązanie nowego problemu naukowego, ważnego dla rozwoju dyscypliny nauki o bezpieczeństwie, bądź rozwiązanie problemu znanego już, lecz dotychczas nie rozstrzygniętego w tej dyscyplinie. Moim zdaniem przedstawienie sytuacji dzieci na tle dekonstrukcyjnych skutków wojny nie jest rozwiązaniem nowego bądź znanego, ale jeszcze nie rozstrzygniętego problemu naukowego w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie, tym bardziej analizowanego z pominięciem wypracowanych i ugruntowanych teorii, zbioru pojęć i metodologii, a także dotychczasowego dorobku naukowego w tej dyscyplinie. W moim przekonaniu słuszną konstatację zawarł w swojej recenzji wydawniczej przedmiotowej monografii prof. Adam Hołub, który stwierdził, iż „problematyka, którą zajęła się Klaudia Cenda-Miedzińska, jest poruszana głównie w przestrzeni dziennikarskiej i dokumentach instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka”.

W wyniku analizy dorobku Kandydatki do stopnia naukowego doktora habilitowanego w wyszczególnionych w recenzji aspektach, negatywnie oceniam przedmiotowy dorobek, jako spełniający kryteria merytoryczne i formalne w postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Tym samym nie rekomenduję nadania Pani dr Klaudii Cendy-Miedzińskiej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Smola', written over a horizontal dotted line.